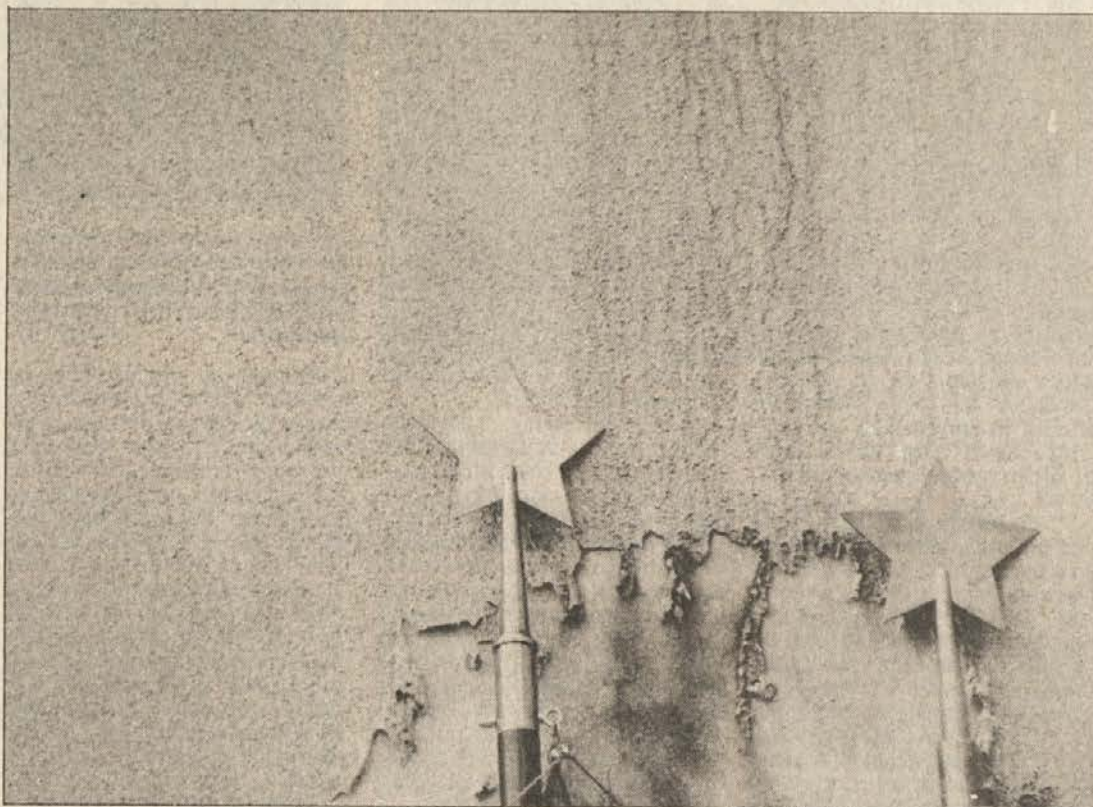

V tej številki sodelujejo:
Karel Bačar
Gregor Čampa
Jože Dular
Stojan Golob
Milan Markelj
Alenka Mežnaršič
Jožef Matijević
Bojan Radovič
Tone Srebrnjak
Ivan Škofljanec
Ivan Zoran

DOLENJSKI RAZGLEDI

Številko uredil:
Milan Markelj

Gregor Čampa: 1987

MILAN MARKELJ:

ZDRAVNIK ZA BOLNE UMETNINE

Umetnine so kakor živa bitja: rojevajo se, mukoma ali hipoma dozorevajo, se uveljavljajo v svetu, zasedajo svoja mesta v vrsti drugih ali pa počasi tonejo v pozabo. Tudi starajo se. Zob časa najeda njihova naličja, rahlja notranjost, razmaje njihova okostja. Stavbne umetnine se rušijo in podirajo, likovne temnjajo in pokajo, skulpture, četudi so narejene iz trdnjših snovi, razjedajo in uničujejo vse bolj onesnaženi zrak in kisla padavine. Za nemeček v to naravno propadanje marsikdaj uničujoče posega še človek in z nemarnostjo, neodgovornostjo in barbarstvom pomaga krajšati življenjski vek kulturnim in zgodovinskim spomeni-

kom. Ustrezni zakoni in odloki jim sicer zagotavljajo ohranitev in varstvo, vendar pa je papir papir, življenje pa življenje. Umetnine in spomeniki obolevajo, umirajo, podlegajo. Njihova ohranjenost, varovanost in stanje je svojevrstno ogledalo, v katerem si lahko vsako okolje in vsaka družba ogleda svoj lik in odkrije, koliko je v nji resnične kulture.

K sreči imajo tudi umetnine »zdravnike«, ki poskrbe zanje, kadar jih preveč načne katera od bolezni, ki strežejo po njihovem obstoju, ali kadar jih neukost, nemarnost ali zapostavljanje poškodujejo. Eden izmed njih je Anton Miklavžin, restavrator specialist in akademski slikar, ki je

zaposlen pri novomeškem Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine.

Miklavžin je doma iz Brežic. V rodnem mestu se je tudi šolal in končal srednjo tehnično šolo ter se nato zaposlil kot elektrotehnik. A ker se je zelo zanimal za slikarstvo, je najprej začel obiskovati večerno slikarsko šolo, ki jo je v Ljubljani vodil akademski slikar Rajko Slapernik, leta 1979 pa je opravil sprejemne izpite in se vpisal na ljubljansko Akademijo za likovno umetnost, kjer je diplomiral 1983. leta. Vpisal je podiplomski študij in leta 1985 končal specialko za restavratorstvo in konzervatorstvo. Zdaj končuje specialko za slikarstvo.

Kaj tehniško izšolanega človeka, kar ste bili vi po končani srednji šoli, pripelje v slikarske ateljeje in k temu, da povsem spremeni svojo poklicno pot?

Mislil, da ljubezen do slikarstva. Privlačilo me je že od mladih nog. Še ko sem obiskoval takratno brežiško nižjo gimnazijo, sem rad slikal. Obiskoval sem slikarja Franja Stiplovska, ki je živel v Brežicah, in pri njem imel prve slikarske učne ure, ko sva skupaj slikala. Zanimanje in privrženost slikarstvu sta me vodila tudi v Slapernikovo večerno slikarsko šolo in po končani vojaščini pripeljala do vpisa na likovno akademijo. Nekaj časa sem študiral ob delu, potem pa sem uvidel, da je moj prvi življenjski poklic slikarstvo oziroma ukvarjanje z umetnostjo. Pustil sem službo in krenil po poti, ki je moja prava. Čeprav sem bil brez štipendije in sem se na predavanja in študijsko delo moral voziti v Ljubljano z vlakom in avtobusom po trikrat na teden, je nekako šlo. Če človeka kaj zares priteguje, potem mu nič ni pretežko.

Za podiplomski študij ste dobili štipendijo novomeškega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine. To vas je po končani specialki pripeljalo v službo v Novo mesto. Ponovno se torej srečujeta služba in umetniško ustvarjanje. Kako zdaj usklajujete poklic in staro ljubezen slikarstva?

Poklic in slikarstvo zdaj lepo hodita skupaj. Pri nas v Sloveniji so restavradorji in konzervatorji v glavnem vsi tudi akademski slikarji, kar dovolj zgovorno pove, da si dejavnosti ne nasprotujeta, marveč kličeta ena po drugi. Ukvarjanje s starimi slikami, freskami, poslikavami in drugim mi je v veliko zadovoljstvo in lahko rečem, da zares uživam pri delu, ko rešujem umetnine propada in pozabe. Kulturo namreč razumem kot nadgrajevanje vsega ustvarjenega, kot dopolnjevanje

zakladnice, v katero vsaka doba prispeva svoje. Ceniti in spoštovati moramo pretekle dosežke, ker je to bistvo kulture, in seveda če hočemo, da bo prihodnost spoštovala in cenila naše.

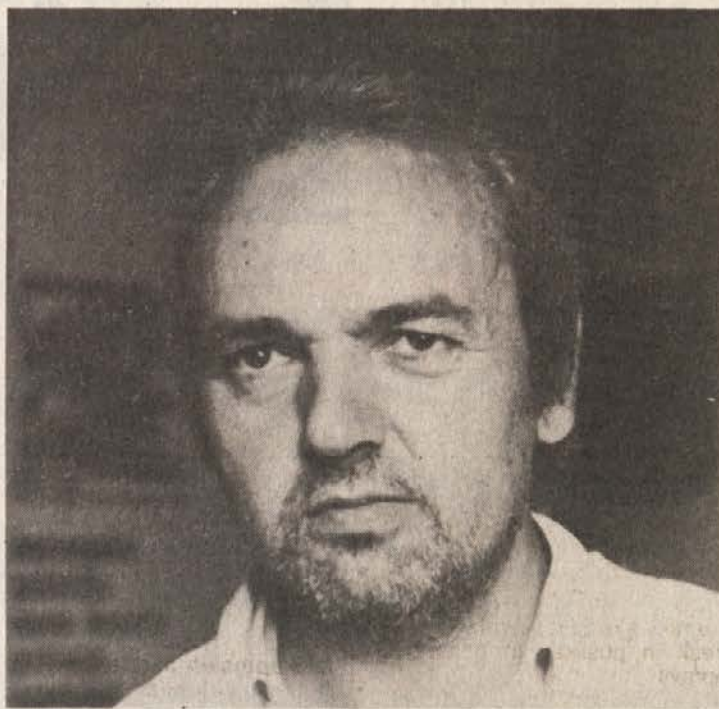
Poklic vas veliko vodi po terenu in se tako rekoč vsak dan srečujete s stanjem naše kulturne dediščine. Menite, da odraža ustrezno skrb in pravičen odnos? Kako varujemo in spoštujemo spomenike preteklosti?

Žal moram reči, da je pri nas kulturna dediščina še premalo varovana. Na tem področju so zelo velike potrebe. Veliko bi morali narediti, in to pravi čas, da nam nekateri kulturni spomeniki ne bodo propadali naprej ali povsem propadli. Dolžni smo kulturno bogastvo, ki smo ga prejeli, ohraniti za bodoče rodove. Vzemimo na primer freske na kmečki hiši v Skrljevem pri Sentrupertu. Bile so zelo poškodovane, in če jih ne bi sneli, bi bile že skoraj povsem uničene. Tako pa zdaj čakajo na varnem na nadaljnjo obdelavo: na novo bom naredil temeljnik in se potem lotil restavriranja samih fresk. Primerek kmečkih fresk bo ohranjen.

Je vaša poklicna skrb za dediščino osamljena ali čutite, da tudi ljudje v večini čutijo odgovornost zanjo?

Na splošno se mi zdi, da ljudje nimajo preveč razvitega občutka za kulturno dediščino in ne kažejo dovolj velike skrbi zanjo. Stare hiše s poslikavami, če jih vzamem za primer, ljudem zvečine ne pomenijo kaj dosti, saj so zazrti samo v novo. A kakšno je to novo? Puste fasade brez okenskih obrob, brez portalov, brez teh elementov, ki jih imajo mnoge stare hiše. Morda ljudi premalo poučimo o vsem tem. Potoval sem tudi zunaj domovine in videl, da se da dobro poskrbeti za kulturno dediščino in da je lahko splošen odnos do nje dober.

Potrebe po varovanju so, kot pravite, velike. Ali ste jim

na Zavodu kos? Kot strokovna organizacija ste namreč dolžni skrbeti za strokovno obravnavanje naravne in kulturne dediščine.

Potrebe so precej večje od naših zmogljivosti. Ne samo da nas je na Zavodu premalo, še ti, kolikor nas je, smo stisnjeni v nemogoče delovne razmere. Prostorska stiska in pomanjkanje kadrov sta naša najhujša problema. Svoje delo sicer opravljamo, kot ga načrtujemo, vendar je naše načrtovanje rednih nalog, ki jih prijavimo občinski in republiški kulturni skupnosti, povezano z večnim pomanjkanjem denarja za kulturne dejavnosti in ni odraz vseh potreb, ki se kažejo pri varovanju kulturne in naravne dediščine na območju vseh petih občin, ki ga naš Zavod pokriva.

Torej ne morete opravljati v celoti tega, kar bi morali in hoteli?

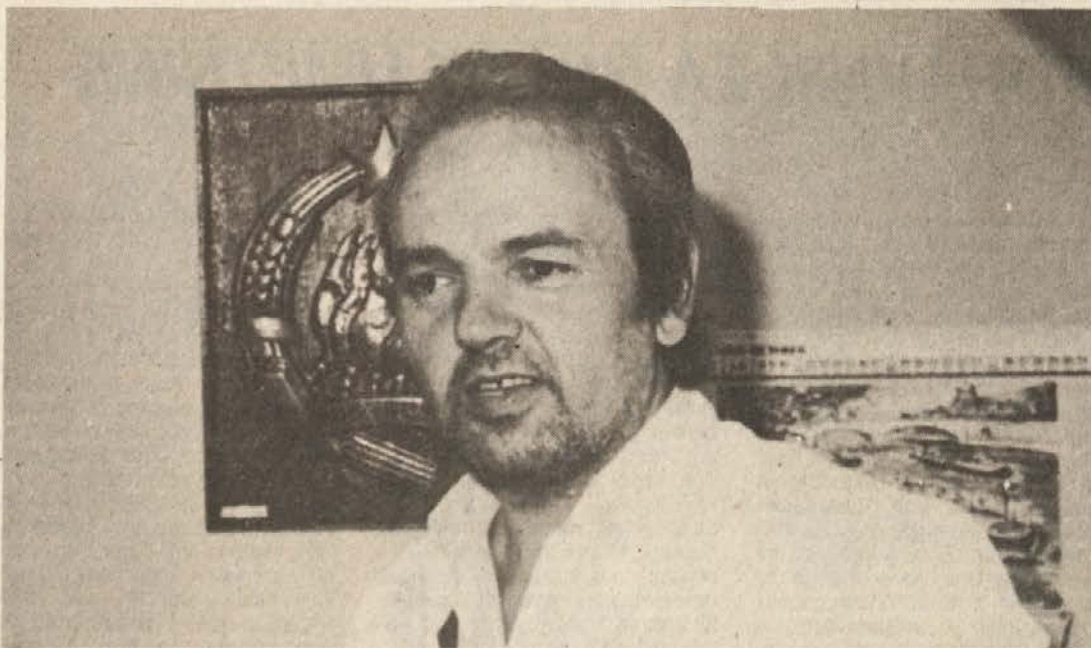
Lahko bi rekel, da bolj gasimo najhujše požare, kot zares varujemo. Vedno je premalo denarja. V sedanjih razmerah in usmeritvah, ki so za kulturo tako mmačehovsko naravnane, pa ga bo, kot je videti, še manj. Sicer pa, pogledajte samo mojo delavnico! V tem majhnem, slabo osvetljenem prostoru, kjer mi manjka tudi nekaj najnujnejše opreme, se ne morem lotiti zahtevnejših popravil huje poškodovanih slik. Tako moram večkrat v Ljubljano, kjer imajo potrebno opremo. Težave so tudi z nabavljanjem materiala, dovolj kakovostnih barv, topil in drugega. Ponje je treba stopiti v tujino, kar pomeni seveda dodatno težavo zaradi znanih razmer.

Opravljate tudi manjše občasne naloge, ki niso načrtovane?

Ob rednih nalogah vedno pride še kaj nenačrtovanega dela. Prav zdaj imam v delu nekaj slik iz novomeške prošnje. Gre za portrete novomeških proštov. Stari so okrog 200 let in huje poškodovani. To je pač že starost, ko je treba slike zdraviti, ker čas naredi svoje. V tem primeru so slike poškodovali tudi s poprejšnjimi nestrokovnimi popravili. Ugotovil pa sem, da so jih tudi preslikavali in preurejali, da so bile bolj po okusu časa. Takšna opravila, kot je restavracija proštjskih slik, pridejo mimo načrtovanih nalog, denar zanje pa zagotovi naročnik.

V zadnjem času je opaziti, da se več skrbi posveča obnovi in popravilu sakralnih objektov. Se popravil in obnove lotevajo pravilno?

Res se zdaj nekoliko več obnavlja in popravlja cerkve, saj so mnoge potrebne popravila. Včasih gredo pri tem kar po svoje, vendar je tega manj, kot je bilo. Pri obnovi morajo biti zraven strokovnjaki, potem je izpeljana tako, kot mora biti. K temu navsezadnje zavezuje tudi zakon. Prez-

biterij v šentjurijski cerkvi je, denimo, zelo lepo obnovljen, ker so se ga lotili strokovno in pravi strokovnjaki.

Kateri kulturni in zgodovinski spomeniki so najbolj ogroženi na našem območju?

Omenil sem že stare hiše in poslikave pa večje in manjše sakralne objekte. Stavbni spomeniki pač najbolj trpijo, ker so najbolj izpostavljeni. Nasploh je veliko stvari, ki so ogrožene in potrebne obnove. V najbolj žalostnem stanju pa so nekateri gradovi. Nekaj popravil sicer teče, a premalo. Pred nami je obnova arhitekture in poslikav v Hudičevem turnu pri Soteski. Del se bomo lotili v sodelovanju z republiškim restavratskim centrom, pri restavriranju poslikav pa bom imel delo tudi jaz. Moje delo je bolj ugotavljanje in odkrivanje kot pa reševanje, kadar ne gre za restavriranje slik, fresk in poslikav in podobnih opravil.

Se vam zdi, da so danes umetnine, stare in nove, bolj zavarovane kot nekdanj?

Ne. Mislim, da ne. Dandanes so umetnine bolj ogrožene, kot so bile nekdanj. Morda je skrb zanje ponekod večja, kot je bila, tudi odnos je morda ponekod boljši, vendar sedanja civilizacija, ki nas

počasi uničuje, tudi umetninam ne prizanaša. Kamen je zdržal tisočletja, zdaj vidno propada v desetletjih.

In kako je z vašimi izvirnimi slikami? Vas delo s starimi umetninami morda navdihuje pri izvirnem ustvarjanju?

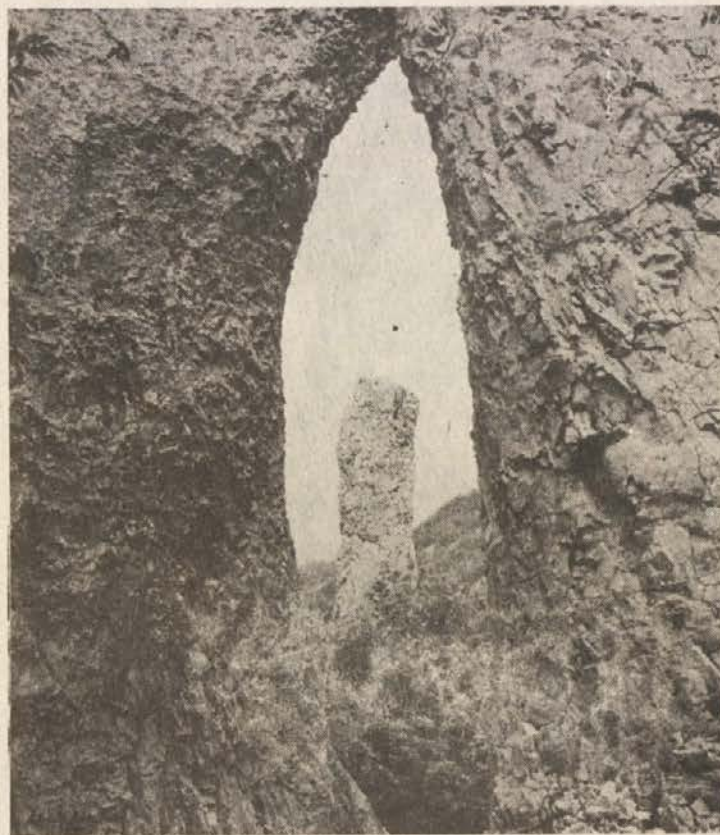
Težko bi rekel. Pri slikanju me privlačijo moderne smeri. Tudi ne vključujem vanje elementov starega. V glavnem se kot ustvarjalec še iščem. Vem le, da moram izraziti ta svet in ta čas, ki ga zdaj živim. V sebi pa čutim globoko spoštovanje do vsega, kar je bilo ustvarjenega, ker sem pač sam tudi ustvarjalec. Zato mi reševanje starih umetnin toliko pomeni in zato v tem delu najdem zadovoljstvo.

RAZSTAVE

6 skupinskih akademjskih razstav v Ljubljani

Skupna študentska razstava v Beogradu

Skupna razstava s Francem Curkom v Vrhniki, Mariboru, Novem mestu in Brežicah

Stojan Golob: ŠIVANKINO UHO

USTVARJALEC

CIRIL PODBEVŠEK IN NJEGOVE INTARZIJE

Ciril Podbevšek je eden redkih in nemara tudi zadnjih slovenskih samorastniških ustvarjalcev, ki si je izbral intarzijo kot izrazno sredstvo za uresničevanje svojih likovnih zamisli. Letos je dvakrat razstavljal: poleti v Dolenjski galeriji v rojstnem Novem mestu, septembra pa v Ganglovem razstavišču v metliškem gradu. Od njegove zadnje prejšnje samostojne razstave, ki so jo tudi najprej pripravili v Novem mestu, potem pa izbor prepeljali še v Metliko, je minilo dvajset let. Za Podbevška sploh velja, da se je z deli malo pojavljal v javnosti, da je, kot pravimo, živel umaknjen v ustvarjalno samoto. Saj je v resnici vseskozi marljivo delal in še danes, ko ima za seboj že osem križev, večji del dneva potrpežljivo presedi ob svojih iz koščkov raznobarnega lesa sestavljenih podobah.

Življenjsko in ustvarjalno pot tega novomeškega rojaka in intarzista je umetnostni zgodovinar Jožef Matijević, kustos Dolenjske galerije, na otvoritvi razstave intarzij v Novem mestu in Metliki obiskovalcem takole predstavil:

»Ciril Podbevšek se je rodil leta 1903 na Grmu v Novem mestu v številni družini čevljarja, iz katere je izšel tudi književnik Anton Podbevšek, pobudnik in idejni vodja novomeškega kulturnega preporoda, znanega kot novomeška pomlad.

Ciril je po končani meščanski šoli obiskoval novomeško gimnazijo in se v tistem času seznanil z domačim podobarjem Vodnikom, ki ni prezrl fantove likovne nadarjenosti in je mlademu začetniku celo velikodušno nudil osnovne likovnega znanja ter mu krepil samozavest.

Pod vplivom svojega mentorja je Podbevšek sklenil nadaljevati študij na likovni akademiji, a je moral zaradi slabih gmotnih raz-

mer v družini to misel opustiti in se je po nasvetu staršev vpisal na kadetno šolo v Mariboru. Kljub zelo strogemu redu in disciplini, ki sta vladala v cesarsko-kraljevi vojašnici, se Podbevšek ni odrekel likovnemu delu. Z navdušenjem ga je nadaljeval tudi potem, ko je postal častnik za preskrbo v štabu Donavske divizije v Lazarevcu, kjer je nastopil svojo prvo službo.

Ob razpadu kraljeve jugoslovanske vojske je bil aprila 1941 pri Valjevu zajet in deportiran v nemško ujetniško taborišče pri Nürnbergu. Njegov ustvarjalni duh tudi tokrat ni klonil; s skromnimi likovnimi pripomočki, ki jih je v takšnih razmerah pač imel na voljo, je z veliko vnamo in prizadevnostjo rezljal drobne plastike in reliefe ter si tako z ustvarjalnim delom lajšal gorje taboriščnega življenja.

Po zloemu nacistične Nemčije se je Podbevšek vrnil v Novo mesto in tu v dobrih štiridesetih

letih ustvaril več kot osemdeset del, izdelanih pretežno kot intarzije. Njegov opus se zdi razmeroma skromen, seveda če ne upoštevamo dejstva, da je uresničevanje likovne zamisli v tej tehniki izjemno dolgotrajno in zamudno opravilo. Tudi po več mesecev potrebuje, da dokonča zamisel, saj se zaželena podoba pokaže šele po skrbno pripravljenih in natančno vstavljenih koščkih raznobarnega furnirja na leseno podlago.

Podobe kažejo intarzystovo čustveno navezanost na domače okolje, ki je večinoma vir njegovega ustvarjalnega navdiha. Podbevšek je izrazil krajinar, motivno so mu blizu tudi tihožitja pa žanrski prizori in celo portreti. Kot prepričan realist z lahkoto uspeva svoje upodobitve približati gledalcu na preprost in neposreden način. Njegova likovna izpoved temelji na trdnem risarskem znanju, primerni izbiri motiva in kompozicije ter seveda, kar je najbolj bistveno, na izrednem, dolgoletnimi izkušnjami pridobljenim občutkom za barvne nianse, to pa je lastnost, ki jo ima res samo dober poznavalec intarzij.

Podbevškove podobe so polne svetlobe in delujejo plastično, to pa je posledica njegovega doslednega upoštevanja linearne in zračne perspektive ter pravilnega senčenja. Podobe kažejo številne različice motivov iz avtorje-

Ciril Podbevšek

ve neposredne okolice; opazoval in uresničeval jih je v raznih letnih časih in najrazličnejših razpoloženjskih situacijah.

Podbevškove likovne interpretacije predstavljajo v okviru sodobnega likovnega utripa trdno naslonitev na tradicijo. Pri delu je ostal zvest figuralnemu načinu upodabljanja in ni posegal po modernističnih prijemih.

Slikarstvo Cirila Podbevška je vedro in sproščeno, umirjeno, skoraj idilično, za gledalca pa lahko sprejemljivo. Saj v njegovih podobah ni prostora za patetiko, pretirane čustvene izbruhe in svetobolje. Njegova preprosta, a tehnično zahtevna likovna govorica ne nosi v sebi radikalno novih poti. Ne glede na tematiko, ki jo ponujajo, so Podbevškove stvaritve preproste in osvobodjene sleherne simbolike.«

Bojan Radovič: LUMINESCENCE

ALENKA MEŽNARŠIČ:

JESEN

Sončni žarek pada
na grudi zorane njive.
Sope konj,
pod plugom
se razgalja zemlja.

Blešči se ralo
v soncu,
sklonjen je orač.

V daljavi strel
v gošči pade srna.
Lajež psov.
Z breze spusti
se pič.

IVAN ZORAN:

BOBNI

Bobni.
Povsod ti bobni.
V vsakem deblu
jih slišim,
kot da se debla
preštevajo.

Votlo bobnijo
góre,
votlo bobni
pod begom.
Kot da se bobni
kličejo.

Bobni.
O, koliko bobnov!
Čakajo veliki
boben.
Čakajo, da se
oglasi.

Voda
bo tekla
v naborkih.
Sušični bor
bo padel
čez previs.

JOŽE DULAR:

Ne more se vsak kraj ponašati z ljudmi, ki nekaj pomenijo v slovenski kulturi. V naši deželi so ponekod taki kraji na gosto posejani, drugod pa so spet velike prazne lise. Vendar na žalost tudi o mnogih krajih, kjer teh lis ni, premalo vemo. Predvsem premalo o pomembnih ljudeh, ki so živeli tamkaj.

Ko sem to premišljal, sem se vsakič spomnil na Šentjur pri Celju, kjer sem še kot študent pred zadnjo vojno pri znancih prebil nekaj dni. Ko sem se razgledal po kraju, sem zvedel, da je tu živela znamenita družina glasbenikov Ipavcev, o katerih pa mi skoraj nihče ni vedel kaj več povedati. Takrat sem prvič spoznal, da bi morali v Šentjurju te pomembne ljudi domačinom in tujcem predstaviti. S skromno zbirko, ki naj bi bila nameščena kjerkoli, a vendar dostopna vsakemu, z zbirko, ki bi v besedi in sliki predstavila Ipavce domačinom pa tudi drugim, ki bi jih pot zanesla v Šentjur.

Kasneje se je to tudi zgodilo. Po zadnji vojni so skladatelji Gustav, Benjamin in Josip Ipavec v rojstnem kraju dobili bronaste spomenike, hkrati pa jih je režiser Franc Žižek v prigradski televizijski nadaljevalki predstavil Slovencem. Tako so še bolj postali last vsega naroda in obenem ponos domačinov v Šentjurju.

Zamisel, da bi tudi Adlešičani pokazali svetu svoje pomembne ljudi, je morda stara že nekaj let.

KOTIČEK KULTURNIH DELAVCEV

Pred kratkim pa je Belokranjsko muzejsko društvo v Metliki hkrati z nekaterimi prizadevnimi domačini to zamisel spravilo v življenje. Tako je bil 2. avgusta letos, ko so se v kraju na svojem vsakoletnem srečanju zbrali slovenski medvojni interniranci, adlešički kulturni kotiček tudi odprt. Prostor zanj so našli v dvorani kulturnega doma, kjer so v stenskih vitrinah predstavili tri domačine in štiri prišleke, ki so svoje kulturno in ljudsko-prosvetno delo povežali s krajem in njihovimi ljudmi.

Tako nas s stene prvi pozdravi najstarejši med njimi, Adlešičan Jurij Grabrijan (1800—1882), ki se je kot študent v Novem mestu

Jurij Grabrijan

navdušil za Vodnikovo pesem, bil v Ljubljani na liceju Prešernov sošolec in se je že takrat aktivno

pridružil tamkajšnjim slovstvenim delavcem. Kot duhovnik je služboval v raznih krajih, nazadnje v Vipavi, kjer je umrl in je tam tudi pokopan.

Grabrijan je pisal pesmi in prevajal iz češčine in nemščine. Bil je zavzet narodnjak in je v Vipavi ustanovil eno prvih čitalnic na Slovenskem. Veliko se je trudil za šolstvo in je kot okrajni šolski nadzornik v vipavski dekaniji osnoval osem enorazrednic. Zahteval je, da se v osnovnih šolah poučuje v slovenščini, in je bil zlasti kot deželni poslanec vnet zagovornik narodnih pravic.

V Šentrupertu na Dolenjskem pa je bil rojen njegov stanovski tovariš Lavoslav Gorenjec-Podgoričan (1840—1886), ki je leta 1877 prišel v Adlešiče in tu ostal kot župnik do svoje smrti.

Gorenjec je že v mladosti vzljubil slovensko književnost in se učil slovenskih jezikov. Po prvih samostojnih spisih je pričel prizadevno zbirati ljudsko blago (pravljice, pripovedke, vraže itn.), potem pa se je še z večjo vnemo lotil prevajanja iz češčine, poljščine, ruščine, hrvaščine in še nekaterih drugih jezikov. Tako je do konca svojega kratkega, a plodovitega življenja presadil v naš jezik lepo število slovanskih književnih umetnin.

Umrl je v Adlešičih. Njegov grob označuje železen križ, ki mu ga je postavil njegov naslednik župnik Ivan Šašelj.

Ivan Šašelj (1859—1944) se je rodil v Mokronogu na Dolenjskem. Študiral je v Novem mestu in Ljubljani, leta 1885 pa je prišel v Adlešiče.

Šašelja je zanimala preteklost pa tudi življenje, ki se je odvijalo okoli njega. Tako je že leta 1887 izdal Zgodovino adlešičke fare na Belokranjskem, v letih 1906 in 1909 pa je v dveh knjigah objavil Bisernice iz belokranjskega narodnega zaklada, v katerih je sam, deloma pa s pomočjo svojih župljanov nabral pravo bogastvo belokranjskih narodopisnih posebnosti.

Šašelj je dolga desetletja vestno zapisoval vse, kar se je pomembnega zgodilo v Adlešičih in okolici. Tako so nastale debele knjige, prava krajevna kronika, ki je danes najrazličnejšim raziskovalcem bogat vir podatkov iz takratnega časa. Šašeljevo pero je bilo prožno celih 64 let; od teh jih je dobro polovico posvetil Beli krajini.

Kot upokojenec je Šašelj živel v Šentlovrencu na Dolenjskem. Tam je tudi pokopan.

Josip Germ (1869—1950) se je rodil v Adlešičih kot sin tamkajšnjega učitelja. V gimnazijo je hodil v Novem mestu, nato pa obiskoval slikarsko akademijo na Dunaju in v Pragi. Po dovršenih študijah je v Pragi odprl svojo slikarsko šolo in bil kasneje profesor risanja na Strakovi akademiji. Leta 1905 je sprejel službo

IVAN ŠKOFLJANEC: DA SI POLJANA

*Da si poljana,
preoral bi tvoja
neizmerna prostranstva
in se povrnili
k samemu začetku.*

*Da si poljana,
vsejal bi seme
ti v bele grudi
in v strahu
pričakoval
bogate jeseni.*

*Da si poljana,
bila bi mati...
In jaz?
Nekaj bi moral biti!*

PUSTITE

*Pustite
očem sanje,
srcu
bolečino
nedoživetega.*

*Pustite
kvi slast,
duši
prostost
neizpetega.*

MILAN MARKELJ: NEODPOSLOANO PISMO NEZNANEMU PIVSKEMU PRIJATELJU

*Prijatelj moj pivski,
pojava neznana,
lepo je, prekrasno,
da še verjameš
v svetle daljave.*

*Kaj pa če sva
le ubogi podgani,
strahbegajoči
v kanalu sveta?
Kaj če na nama
um nepoznani
za šalo preskuša,
kdaj se umre
od praznih želja?
Kaj če to vino,
od žalosti sladko,
služi namenom
z dolgočasnega boga,
da naju za šalo
v obup potepta?
Kaj če pijanost,
ki v srcu prižiga
svetle daljave,
ni le božanska
deratizacija?*

*Prijatelj moj pivski,
pojava neznana,
Kaj boš v kanalu
s svetlo daljavo?
Naj se um nepoznani
z njo igra,
če si upa in zna.
Jaz pa ti povem,
kar niti sam bog ne ve:
Ta temni kanal sveta
se nikjer in nikdar
ne konča!
Iz njega ne uideš nikoli
ne skozi vrata neba
ne skozi vrata pekla!
Še smrt ničoka
te le v drug kanal
popelja.*

INJSKI ZAPIS

CEV

profesorja risanja na gimnaziji v Novem mestu in tu služboval do svoje upokojitve leta 1932. Umril je v Novem mestu, kjer je našel tudi svoj grob.

Germ je na začetku svoje umetniške poti dosegel lepe uspehe, pozneje pa so mu krivične ocene in politični nasprotniki, ki niso hoteli razumeti svobodni-selnega umetnika, zagrenili veselje do slikarskega ustvarjanja. Vendar je zapustil mnogo portre-

Josip Germ

tov, žanrskih in pokrajinskih slik. Udeležil se je tudi več razstav.

Celotno umetniškovo življenjsko delo je bilo prikazano leta 1985 v Novem mestu na veliki Germovi razstavi v Dolenjski galeriji. Takrat je izšel tudi bogat katalog.

Tretji domačin je bil **Juro Adlešič** (1884—1968). Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu, nato pa študiral na pravni fakulteti na Dunaju in doktoriral. V letih 1908 do 1910 je napisal obširno narodopisno delo »Belokrajina«, ki pa je na žalost ostalo v rokopisu in je verjetno izgubljeno. V delu je zajel naravo, belokranjskega človeka, naselja, gospodarstvo, pravo, ljudsko življenje in običaje, ljudsko pesništvo in drugo. Veliko je sodeloval v dnevnem časopisu in revijah ter med drugim napisal razprave o slovenskem izseljenstvu, o slovanskem pravu, o socialnih tvorbah pri Jugoslovanih, o združništvu in drugem. — Pred vojno je bil nekaj let ljubljanski župan.

Umril je v Adlešičih, počiva pa na tamkajšnjem pokopališču.

Še dveh prišlekov se moramo spomniti. Prvi je **Božo Račič-Kume** (1887—1980), ki se je rodil na Čatežu ob Savi kot sin tamkajšnjega učitelja. Tudi sam si je izbral učiteljski poklic in bil po prvi vojni leta 1919 nastavljan na adlešičko šolo. Čeprav je tu služboval le pet let, mu je Bela krajina prirasla k srcu. S pisanjem, številnimi tečaji in razstavami je že od leta 1920 propagiral belokranjsko domačo obrt in ljudsko umetnost. Na stotine njegovih dopisov in člankov je raztre-

senih po časnikih in revijah.

Objavil je vrsto priročnikov za gospodinjje: o kuhanju, pletenju, pletarstvu. Napisal je poljudne razprave o belokranjski otroški

Božo Račič

pesmi, o ljudskih običajnih, o lanu, konoplji in volni, o grških lončarjih, o svatskih lujstrih itn. Izdal je tudi dve zbirki otroških pesmi.

Račič je Beli krajini, predvsem pa Adlešičem, ostal zvest do zadnjega. Pokopan je v Ljubljani.

Drugi prosvetni delavec **Miha Vahen** (1910—1984) pa se je rodil v Ljubljani in tam dovršil učiteljske. Že na svojem prvem službenem mestu v Kapli ob jugoslovansko-avstrijski meji se je uveljavil kot vodja pevskih zborov. V zadnji vojni je bil interniran v Nemčiji. Ko se je vrnil, je poiskal zvezo s partizani, postal borec in

tako prišel v Belo krajino. Leta 1944 je bil dodeljen na šolo v Marindol ob Kolpi. Takrat je tudi prevzel vodstvo ženskega pevskega zbora v sosednjih Adlešičih.

Od tistega časa je ostal predan Belokranjem. Čeprav je po vojni 28 let služboval v Jevnici ob Savi, se je vedno vračal v Adlešiče, kjer je tudi ustanovil mešani zbor, s katerim je veliko nastopal na raznih proslavah in svečanostih.

Vahen je precej pisal v razne časopise o partizanskem življenju in dogodkih v Adlešičih in tudi na fotografijah ohranil marsikateri prikaz krajevne zgodovine.

Umril je v Ljubljani in je tam tudi pokopan.

Tako smo se na kratko seznanili z življenjem in delom o pomembnih ljudi, ki so živeli in ustvarjali v Adlešičih ali pa so (odondod) odšli v svet in tam prispevali svoj delež v slovensko kulturno zakladnico.

Ko je dr. Niko Županič leta 1948 v Etnologu pisal o delu Ivana Šašlja, je svojo zanimivo in tehtno razpravo zaključil takole: »Slava in čast Ivanu Šašlju, najplodovitejšemu slovenskemu folkloristu prve polovice XX. stoletja. Naj se mu do poznih rodov svetlikajo nad črnim grobom bisernice iz belokranjskega narodnega zaklada!« — Mi pa lahko pristavimo: Naj se bisernice spomina in hvaležnosti svetijo tudi nad grobovi drugih šestih adlešičkih kulturnih delavcev. Zaslužili so si to.

ŠE NEKAJ IZ ZAPUŠČINE TONETA SREBRNJAKA

Tone Srebrnjak (1935—1967)

STONE SREBRNJAK: IZVENELI SPOMIN

*V starih pismih bledijo spomini
dveh ljudi,
tisti spomini o sreči,
ki je ni.*

*Kakor bi dvoje poti na križpotju
se razšlo,
tako i z njima neke noči
je bilo.*

*Včasih pa še se srečajo misli
dveh ljudi,
sanje so stkale stezico
med poti.*

*V starih pismih bledijo spomini
dveh ljudi,
tisti spomini o sreči,
ki je ni.*

SPOMIN

*Spet pada dež, kakor nekoč,
ko sva domov hodila,
spet pada dež, a tebe ni,
da skupaj bi vedrila.*

*In stara bol, kakor nekoč,
je le ob mlaki mlaka...
Samo domov, naj pada dež,
morda me pismo čaka.*

Bojan Radovič: LUMINESCENCE 1

Te vrstice pišem v spomin na pesnika Toneta Srebrnjaka, stezičarja in mladopotovca, literarnega tovariša in prijatelja še iz gimnazijskih let.

Nedavno sem obiskal njegov grob. Na gabskem pokopališču. Bil je lep jesenski dan in brezvetrno; mir in tihoto je motilo le škrtanje peska pod koraki.

Nemo boljši napis, vklesan v spomenik. Pod imenom sta letnici 1935 in 1967. Leto rojstva in leto smrti. Kaj res že dvajset let? »Ne, Tone,« šepnem v mislih, »nismo te pozabili.«

Spominjam se. Včasih, kot bi bilo včeraj...

...Srebrnjak je bil vrstnik tiste generacije, ki ji je usoda namesto brezskrbnega otroštva namenila vojne strahote. Zato je nenavadno hitro dozorel in se zresnil. S povsem moškimi zadevami se je začel ukvarjati že tedaj, ko je po starosti še štel za kratkohlačnika. In pisanje pesmi sodi med take zadeve.

Na novomeški gimnaziji se je hitro uveljavil kot pesnik. V pesmih je izpovedoval ljubezen do dekleta, matere, narave, tožil o neuslišanih željah, se predajal hrepenenju. Čeprav je bil mehka, lirčna duša, ni jadikoval. Življenju in usodi je gledal v obraz možato, pokočen.

Vse njegovo pisanje, ki je zdaj, žal, že dolgo le zapuščina, dokazuje, da se je bil že v gimnazijskih letih odločil imeti poezijo za neločljivo življenjsko in duhovno sopotnico. Pesmi je pisal vseskozi, tudi v kratkotrajnih letih študija in službovanja, tako rekoč vse

do svojega tragičnega konca, ki ga je bil — duševno ubit — storil nekega meglenega jesenskega dne v svojem rojstnem kraju pod Gorjanci.

Tone Srebrnjak ni veliko objavil. Neprimerno več pesmi je ostalo v rokopisu in pri njegovih prijateljih. Nekaj jih je medtem že prišlo na svetlo in so vsaj nekaterim dostopne. Iz svežnja, ki ga je pred leti dobila Goliova knjižnica v Trebnjem, je Janez Menart uvrstil kar nekaj Srebrnjakovih pesmi v antologijo Pesmi dolenske dežele. Še zajetnejši rokopisni zvezek z njegovimi verzji je letos priromal iz daljnega Beograda. In kje vse še niso Srebrnjakove pesmi!

Pričujoči izbor je iz »beograjske« pošiljke. In teh pesmi v Dolenjskih razgledih ne objavljam samo iz pietete do prijatelja, ki ga že dolgo ni več, ampak tudi in predvsem zato, ker pesmi to zaslužijo.

Sam sem nekaj dni po tistem, ko sem zvedel za njegovo smrt, napisal tole njemu posvečeno pesem:

NOČ NA SROBOTNIKU

*Nocoj so spet do srca zadušali
osamljeni grmi brina.
Nebo se v lunini Krki zrcali,
pod zvezdami spi dolina.*

*Na gori smo, kot na visoki obali,
in nas preplavljajo vali spomina...
Tudi včasih so brinovi grmi dišali,
a nismo vedeli, kaj je bolečina.*

OSAMLJENOST

*Prijatelji —
nocoj odšli ste vsi
ljubezni srečo pit.
Lepo je vam:
dekleta vi imate
in zdaj morda,
ko je še mrak,
ob upih v noč
pokožno greste.
A jaz sem sam,
brez hrepenenja,
sam kot siromak
sredi jesenske ceste.*

SLIKA

*Gmajna, polna brez in brinja
in molčečih besedi
in nečesa, kar spominja
me na srečo dveh ljudi.*

*Gmajna brinja in idila
juter teh poletnih dni,
to je vse, kar zapustila
si nekoga brez luči.*

KAREL BAČER:

O NEKDANJH MIRNOPEŠKIH DIJAKIH NA NOVOMEŠKI GIMNAZIJI

V svoji nedavno izšli knjigi »Mirna peč z okolico nekoč in danes« je pisec Anton Pust posvetil kratko poglavje tudi dijakom iz mirnopeške župnije, ki so se šolali na novomeški gimnaziji v razdobju skoraj dvesto let, to je od 1746 do 1943. Njegov seznam obsega komaj 32 imen. Odkod ima avtor te podatke, ni navedeno niti na ustreznem mestu (str. 96-97) niti na koncu knjige v seznamu uporabljene literature. Toda če vzamemo v roko katerokoli predvojno letno izvestje novomeške gimnazije, se lahko prepričamo, da Pust še daleč ni naštel vseh dijakov iz Mirne peči in okolice, ki so se šolali na novomeški gimnaziji do leta 1943. Zakaj ne, bom pojasnil kasneje, tu naj za primer vzamem le izvestje za šolsko leto 1938/39.

V tem letu najdemo v razdelku Redovanje učencev naslednja imena, ki jih v Pustovi knjigi ni:

1. b: Fišter Stanislav, Dol. Karteljevo; Kolenc Franc, Dol. Globodol; Novinc Ana, Gor. Globodol

2. b: Zakonjšek Ivan, Dol. Podboršt

5. r.: Saje Jožef, Mirna peč

6. r.: Preželj Jožef, Dol. Podboršt

Skupno torej kar šest imen, pri čemer pa ni izključeno, da sem katero celo spregledal. Podobne rezultate bi seveda dobili, če bi primerjali še ostala izvestja, kar pa ni bil moj namen, saj sem hotel le opozoriti, da so Pustovi podatki v tem pogledu napačni, in pojasniti tudi, kako je do tega prišlo. Preden pa to storim, naj se ponovno vrnem k istemu letnemu poročilu.

V šol. letu 1938/39 so se poleg prej navedenih dijakov v Novem mestu šolali še naslednji »Mirnopečani«:

4. a: Povše Alojzij, Goriška vas, Šmalc Anton, Gorenji Podboršt

5. r.: Jamnik Ludvik, Malenska vas, Šonc Alojzij, Mirna peč

6. r.: Povše Jožef, Dol. Podboršt; Slapničar Anton, Dol. Podboršt; Saje Ljudmila, Mirna peč.

Vse te dijake pa navaja tudi Pust, in sicer v teje obliki: Povše Alojzij iz Goriške vasi 1942/43; Šmalc Anton z Gor. Podboršta 1942/43; Jamnik Ludvik iz Malenske vasi 1941/42; Šonc Alojzij iz Mirne peči 1941/42; Povše Jože z Dol. Podboršta 1940/41; Slapničar Anton z Dol. Podboršta 1940/41; Saje Ljudmila iz Mirne peči 1941/42.

Kaj pomenijo imenom dodane letnice, v knjigi ni razloženo. V zvezi z avtorjevimi uvodnimi stavkom (»Od začetka gimnazije pa do druge svetovne vojne so na novomeški gimnaziji študirali tile Novomeščani: Zierheimb Franc s Hmeljnika 1747...«) bi bilo možno razumeti, da so se ti dijaki šolali v Novem mestu pač v letu, ki je navedeno pri njihovem imenu, toda iz podatkov, ki sem jih navedel iz izvestja za leto 1938/39, je razvidno, da so se šolali tudi že prejšnja leta. In prav ta letnica, ki jo Pust navaja, a brez razlage, kaj pomeni, nas je privedla na sled, odkod mu podatki in kje je tudi vzrok za njegovo zmotno.

Avtor se je namreč poslužil obsežnega zbornika »225 let novomeške gimnazije«, v katerem je pokojni prof. Milan Dodič poleg drugega objavil seznam nekdanjih dijakov. V tem seznamu najdemo pod ustreznimi letnicami, ki jih navaja Pust, naštetje tudi vse njegove »Mirnopečane«. Na žalost pa je Pust prezrl, da Dodičev seznam ne prinaša imen vseh dijakov — tega bi celo mnogo obsežnejša knjiga ne zmogla, saj gre za razdobje 225 let! — marveč samo tistih, »ki so bili vpisani in so več ali manj uspešno končali najvišji (podčrtal K. B.) razred v navedenem šolskem letu.« (Str. 379 navedenega zbornika) Tako je Pust spregledal, da v Dodičevem seznamu ni tistih številnih dijakov (in seveda tudi ne Mirnopečanov), ki so kdaj hodili v nižje razrede gimnazije, ne da bi se povzpeli do najvišjega. Takih pa je bilo, kakor sem pokazal ob primeru iz š.l. 1938/39, kar precej.

Zanimiv je tudi ta primer: Pust

navaja na (str. 236) med vidnejšimi mirnopeškimi župljani veterinarja Franja Dularja (1860—1924) s Podboršta, ne omenja pa ga poprej med novomeškimi dijaki, čeprav bi ga moral. Dular je namreč v Novem mestu dovršil prvih pet razredov gimnazije (gl. Slov. Biogr. leks. I, str. 146, in Dodič, str. 351); ker ni obiskoval najvišjega razreda, ga Pust v Dodičevem seznamu kajpada ni našel. (Da je Dular v Novem mestu maturiral, ne držil!)

Ustavil sem se pri tej stvari malo dlje zato, ker sem v svoji bibliotekarski praksi že poprej večkrat opazil, kako nekateri v Dodičevem seznamu zmotno iščejo to, česar tam ni, ali pa si napačno razlagajo, kar tam je. Naj torej poudarim: v Dodičevem seznamu »Absolventi novomeške gimnazije 1746—1971« lahko najdeš samo imena dijakov, ki so bili kdaj vpisani v najvišji razred, ne pa podatkov o tem, ali so razred končali z uspehom ali ne, ali so opravili maturo (če je tisto leto sploh bila) ali ne.

Zakaj se je prof. Dodič odločil za tak seznam, lahko ugibamo. Ker poteka prav te dni petnajst let, odkar je legel v prezgodnji grob, naj prijatelju v spomin nanizam o tem nekaj svojih misli.

Ko so ob bližajoci se 225-letnici novomeške gimnazije pred leti zasnovali načrti o izdaji posebnega zbornika, je bil za enega glavnih sodelavcev določen prof. Dodič. Z izredno marljivostjo se je takoj skraja lotil dela, čeprav je bilo na voljo zelo malo časa. In ko so nekateri, ki so obljubili sodelovanje, obljubo preklicali, je sprejel na svoja pleča še njihov del. Tako je v komaj dobrem letu, če se prav spominjam, moral preštudirati ves gimnazijski arhiv, ki je bil kljub vsem perturbacijam, kar jih je gimnazija v svojem dolgoletnem obstoju doživela, izredno skrbno ohranjen, prebrati je moral številna znanstvena dela, zlasti zgodovine šolstva, in na podlagi tega pisati obsežen tekst, ki mu je sproti vedno

bolj naraščal. Poleg zgodovine gimnazije, seznamov ravnateljev, učiteljstva, predsednikov pri maturah, razprav, objavljenih v šolskih vestih, itd. je napisal še kratke orise pomembnejših profesorjev in še posebej nekdanjih učencev gimnazije. Da bi temu zborniku izrazilo zgodovinskega značaja pridružil še del, ki bi bil nekak uvod v ponovno izdajanje izvestij, je prof. Dodič skušal napraviti še seznam dijaštva. Da bi objavil seznam vseh dijakov za vsa leta od ustanovitve, ni bilo mogoče misliti iz več razlogov: za veliko let so taka izvestja že izšla, torej jih ne bi kazalo ponatiskovati, če pa bi natisnili sezname dijakov le za leta, ko ni bilo izvestij, bi bil zbornik nekako razbit. Tako se je verjetno odločil, da izpiše iz katalogov učence vsakoletnih najvišjih razredov (šesti, peti, tretji, osmi). Gotovo je bila vabljiva misel objaviti sezname maturantov, toda v tem primeru bi se seznam začel šele z letom 1854/55, ko je bila na novomeški gimnaziji prvič matura, in bi torej ostale neupoštevane vse generacije od leta 1746 do 1855, pa tudi kasneje bi bili posamezni razredi pomanjkljivo prikazani, saj so se vrsto let prijavljali k maturi le tisti, ki so se nameravali posvetiti univerzitetnemu študiju. To, domnevam, je vzrok, da se je odločil za malce nenavaden izhod — objavo učencev najvišjega razreda. Poudarjam pa, da je na vse to opozoril v uvodu v seznam in na str. 472 še posebej razložil, kateri je bil najvišji razred v posameznem obdobju.

Ker smo ravno pri maturah, naj opozorim še na tale spodrslija: Na str. 235 knjige Mirna peč z okolico piše, da je Luka Rus iz Mirne peči napravil na novomeški gimnaziji l. 1784 maturo. Leta 1784 je bil pač le absolvent 6. razreda, kajti mature še niso poznali, kot sem že omenil. Pač pa gre avtorju zasluga, da je s tem prispeval podatek o Rusovem gimnazijskem šolanju, ki ga članek v SBL I, str. 172, nima.

Karel Bačer

Gradivo za dolenski biografski leksikon (20)

KOZINA JURIJ zgodovinar

R. 16. apr. 1838 v Ljubljani, u. 5. maja 1879 prav tam. Pisal o zgodovini Pletarij, vrsti kostanjeviških opatov in stiškem historiografu Petru Puclju (Puzlu). — SBL I, str. 541. Binder J.: Gesch. der k. k. Staats-Ober-Realschule in Laibach, str. 122/123 — slika.

KOZINA MÄRJAN glasbenik, publicist in prevajalec

R. 4. jun. 1907 v Novem mestu (vnuk Jurija in nečak Pavla Kozine), u. 19. jun. 1966 prav tam.

Aktivno se udeležil NOV, bil profesor na Akademiji za glasbe-

no umetnost ter redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Znan po svojih skladbah Bela krajina, Ilova gora, operi Ekvinovkij, pa tudi po glasbi, ki jo je ustvaril za filme Na svoji zemlji, Kekec, Dolina miru. — SGL, str. 330. 225 let, str. 366. Cvetko D., Marjan Kozina (Ljubljana 1983).

KOZINA PAVEL glasbenik

R. 6. jan. 1878 v Ljubljani, u. 16. febr. 1945 prav tam. Maturiral na novomeški gimnaziji. SBL I, str. 542. 225 let, str. 366.

KOZINA PETER industrialec

R. 19. jun. 1876 v Dolenji vasi pri Ribnici, u. 21. febr. 1930 v Ljubljani.

ni. — SBL I, str. 542. Ribnicaskozi stoletja, str. 40 — slika.

KOZLER IVAN politik

R. 7. marca 1819 v Kočevski Reki, u. 31. maja 1898 v Ljubljani. — SBL I, str. 542.

KOZLER JOSIP pravnik

R. 8. jan. 1822 (brat Ivana) v Kočevski Reki, u. 16. maja 1917 v Ljubljani. — SBL I, str. 542.

KOZLER PETER pravnik, geograf in politik

R. 16. febr. 1824 (brat Ivana in Josipa) v Kočah pri Kočevski Reki, u. 16. apr. 1879 v Ljubljani. Čeprav je bil nemškega pokolenja, je deloval v korist Slovencev in je bil leta 1854 zaradi svojega Zemljevida slovenske dežele pred vojaškim sodiščem obtožen veleizdaje. — SBL I, str. 542. Glaser K., Zgod. slov. slovstva III, str. 101.

KOZLEVČAR LEOPOLD zbiralec starin

R. 1903. V Slovenski vasi pri Šentrupertu je z dolgoletno vztrajnostjo in iznajdljivostjo ustvaril eno največjih zasebnih muzejskih zbirk na Slovenskem, ki je bila prenesena v Stično. — Nedeljski dnevnik 1987 št. 44, str. 18. DL 22. sept. 1983 št. 38, str. 24 — slika.

KOZLEVČAR TONE pevec in organizator

R. 1. 1914 v Šentvidu pri Stični, popularni član Slovenskega okteta (nepozabni Ribničan Urban), pobudnik šentviškega Kulturnega tedna, častni občan Ribnice. — DL 28. apr. 1977 št. 17, str. 26 — slika. Kulturni poročevalec 1975, pos. izdaja ob podelitvi odličij »Svobode«, str. 17.

KOŽELJ JOŽE gradbenik projektant R. 25. marca 1931 v Metliki. Doktor tehn. znanosti. Poleg drugega projektiral turist. postojanko na Veselici in trgov. center v Metliki. Univerza II, str. 345.

KRAČMAN MATEVŽ ljudski pesnik, organist in učitelj

R. 12. sept. 1773 na Sapu pri Šmarju, u. 20. dec. 1853 pravtam. Učiteljeval tudi v Kostanjevici. Poleg Kančnika in Ivana Rupnika-Možeta najpopularnejši ljudski pevec na Dolenjskem. — SBL I, str. 546.

KRAGELJ ANDREJ prevajalec

R. 4. nov. 1853 na Modrejcah na Primorskem, u. 1. dec. 1901 v Gorici. V Kočevju učil na gimnaziji 1883—1885. — SBL I, str. 546. Prim SBL 8. sn., str. 166.

KRAGL VIKTOR zgodovinar

R. 15. okt. 1883 v Trziču, u. 28. dec. 1951 v Ribnici, pok. v Trziču. Kaplanoval v Fari pri Kostelu, Sodražici in na Planini pod Mirno goro. — Kragl V.: Zgodovinski drobci župnije Trzič, str. 344. Letopis ljublj. škofije za leto 1959, str. 96 (smrtni datum).

KRAIGHER ALOJZ pisatelj

R. 22. apr. 1877 v Postojni, u. 25.

febr. 1959 v Ljubljani. Prva dva razreda napravil na novomeški gimnaziji. — SBL I, str. 546.

KRAIGHER BORIS družbenopolitični delavec, narodni heroj

R. 14. febr. 1914 sin Alojza v Gradišču v Slov. goricah, u. 4. jan. 1967 v avtomobilski nesreči pri Sremski Mitrovici. Med vojno bil polit. komisar Glavnega štaba NOV, član plenuma OF, SNOO, IOOF in Avnoja. — Prim SBL 8. sn., str. 169.

KRAIGHER VITO pravnik, narodni heroj

R. 15. jul. 1911 v Šenlenartu v Slov. goricah, ubit 5. maja 1945 na Turjaku. Kot partizan bil javni tožilec pri predsedstvu sNOS. — Ej V, str. 370. Ljubljana v ilegali I, str. 475 (rojstni datum).

XX. pohod po poteh partizanske Ljubljane za leto 1976, str. 63 — slika.

KRAJEC JANEZ novomeški tiskar in založnik

R. 10. maja 1843 v Ljubljani, u. 26. sept. 1921 v Novem mestu. SBL I, str. 547.

KRAJŠEK ANTON pravnik

R. 8. jan. 1891 v Podkrajju pri Radečah, u. 1970 v Ljubljani. Služboval v Novem mestu in Krškem. Bil udeleženec Kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda. — Pravnik XXV/1970 št. 1/3, str. 98.

KRAKAR LOJZE pesnik, prevajalec in urednik

R. 21. feb. 1926 v Semiču. Študiral na novomeški gimnaziji in doktoriral iz književnosti. — Jugoslovanski književni leksikon, str. 253. Slovenska književnost 1945—1965, I. str. 123 — slika.

KRALJ ANTON zadrugar

R. 25. nov. 1878 v Zagorici pri Dobropoljah, u. 1941. — SBL I, str. 551, KLS II, str. 162.

KRALJ FRANCE slikar in kipar

R. 26. sept. 1896 (brat slikarja in kiparja Toneta) v Zagorici pri Dobropoljah, u. 16. febr. 1960 v Ljubljani. — SBL I, str. 552. ELU III, str. 238.

KRALJ FRANCI igravec in režiser

R. 12. sept. 1917 v Dobruški vasi. Študiral na novomeški gimnaziji. Režiral in igral vrsto vlog na novomeškem odru. — 225 let, str. 444.

KRALJ FRANČIŠEK pesnik in pisatelj

R. 24. marca 1875 v Strugah na Dol., u. 6. marca 1958 pravtam. — SBL I, str. 553. Letopis ljublj. škofije 1959, str. 101.

KRALJ TONE slikar in kipar

R. 23. avg. 1900 v Zagorici pri Dobropoljah, u. 9. sept. 1975, pok. v Kostanjevici na Dol. — SBL I, str. 551.

KRALL JOŽE zgodovinar

R. 13. sept. 1910 v Trstu, u. 28. apr. 1978 v Ljubljani, pok. v Smihelu.) Maturiral na novomeški

gimnaziji. Od 1943 pri partizanih. Po vojni s prof. J. Jarcem napisal prvo kronologijo NOB na Slovenskem, sam pa vrsto del o slovenskih partizanskih tiskarnah. — Prim SBL 8. sn., str. 182. Delo 6. maja 1978 št. 103, str. 6 — slika.

KRAMAR FRANC zbiralec ljudskega blaga in skladatelj

R. 27. sept. 1890 v Mateni pri lgu, u. 9. nov. 1959 v Strahomeru. — SBL I, str. 554.

KRAMAR JANEZ zgodovinar in muzealec

R. 6. maja 1911 v Ljubljani. Služboval in partizani v Beli krajini. — Prim SBL 8. sn., str. 182. TV-15 IX/1971 št. 21, str. 13 — slika.

KRAMARIČ LOJZE kirurg

R. 31. maja 1898 na Radovici, u. 29. okt. 1977 v Ljubljani. Študiral na novomeški gimnaziji. Eden od pionirjev moderne slovenske kirurgije. ZdrV XLVII/1978 št. 2, str. 111—2 — slika. Podatek prof. Jožeta Dularja (o datumu smrti).

KRAMARŠIČ VINKO strok. pis., univ. profesor

R. 23. avg. 1901 v Njivicah pri Radečah, u. 7. jul. 1979 v Ljubljani. — Univerza I, str. 276. Objave Univerze E. Kardelja 1978/79 št. 3/4, str. 92.

KRAMER FRANČIŠEK politik

R. 16. nov. 1800 v Prigorici pri Ribnici, u. 30. jun. 1884 v Ljubljani. Bil kaplan v Šentjerneju in župnik v Loškem potoku, nazadnje ljubljanski kanonik in vodja semenišča. — SBL I, str. 555.

KRAMMER PETER ALKANTARA šolnik in prevajalec

R. v Novem mestu, u. 19. jun. 1781 v Ljubljani, star 56 let. Poučeval na novomeški gimnaziji. — Hoff, Gemälde II, str. 54. ČZN XXI/1926 sn. 1/2, str. 37.

KRAMPELJ ŠTEFKA igralka

R. 26. dec. 1906 v Novem mestu. Ena vidnejših novomeških igralk pred vojno in po njej. — Dolenjska prosveta II/1955 št. 1, str. 46-7 — slika (skupinsko).

KRANJC JOŽE pisatelj in dramatik

R. 4. marca 1904 v Borovnici, u. 7. jul. 1966 v Ljubljani. V partizanih bil načelnik Ljudske prosvete na belokranjskem področju. — ZSS VI, str. 379 — slika. TV 12. apr. 1984 št. 14, str. 7.

KRANJEC MARKO ekonomist

R. 12. apr. 1940 v Novem mestu. Študiral na novomeški gimnaziji, po končanem študiju na univerzi postal asistent na ekonomski fakulteti. — 225 let, str. 367.

KRAŠNA JAKOB pratikar

R. 17. jul. 1810 v Črnem vrhu, u. 28. sept. 1878 v Zagradcu. Kot duhovnik služboval v Šentjerneju, Sp. Logu na Kočevskem in Zagradcu. — SBL I, str. 556.

KRAŠOVEC FRAN umetniški fotograf

R. 1892, u. 1969 v Ljubljani. Eden najboljših slovenskih fotografov. Veliko je slikal po Dolenjskem. — Rodna gruda XXV/1978 št. 7, str. 28.

KRAUS ADALBERT (VOJTEH) pravnik

R. 1841 v Novem mestu, u. 28. jul. 1879 v Škofiji Loki kot sodnik. Bil sprva narodnjak, potem odpadnik. — Clarici, Knjiga moje mladosti, str. 244, 286 (ugotovitve prof. Janka Jarca). Pirjevec, Levstikova pisma, str. XI (letnica rojstva).

KRAUS JOŽEF skladatelj

R. 8. jun. 1810 v Litomežicah (oče Adalberta), u. 17. marca 1898 v Novem mestu. Služboval v Kočevju, nato kot učitelj in kapiteljski organist v Novem mestu. Verjetno je bil on skladatelj neohranjene glasbe za novomeško uprizoritev Maticka leta 1848. — DN 1898, str. 59. SGL, str. 344.

KRAUT IGO gozdarski strokovnjak

R. 1. 1888 v Bistrici pri Piliberku, u. 25. marca 1972 v Ljubljani. — DL 6. apr. 1972 št. 14, str. 5 — slika.

KREČIČ IVAN naravoslovni pisatelj

R. 6. febr. 1909 v Novem Kotu pri Kočevju, u. 20. jan. 1983 v Ljubljani. — Proteus XLV/1982-83 št. 8, str. 312 — slika.

KREFT IVAN akronom

R. 23. nov. 1941 v Novem mestu. Je doktor agronomskih znanosti. — Univerza III-2, str. 1056.

KREJAN—ČEŠNJEVAR MINKA pisateljica

R. 4. nov. 1929 v Lomnem pri Krškem. Šolala se tudi na novomeškem učiteljski in učiteljevala v Suhu krajini in Šentrupertu. — Krejan M.: Begunci (knjižni ovitek) — slika.

KREK JANEZ EVANGELIST politik in organizator, pisatelj in časnikar

R. 27. nov. 1865 pri Sv. Gregorju nad Sodražico, u. 8. okt. 1917 v Šentjanžu. SBL I, str. 559.

KREMŽAR ANTON pravnik

R. 23. jul. 1867 v Ljubljani, u. 19. maja 1927 pravtam. Služboval med drugim v Kostanjevici in Novem mestu, bil tu in v Ljubljani državni pravdnik ter predavatelj na univerzi. — SBL I, str. 569.

KREMŽAR FRANC novinar in politik

R. 4. dec. 1883 v Cerovici pri Litiji, u. 26. jan. 1954 v Buenos Airesu v Argentini. — SBL I, str. 570. Prim SBL 8. sn., str. 199.

KRESAL FRANCE zgodovinar

R. 7. avg. 1935 na Grmu pri Ponikvah. Študiral na novomeški gimnaziji, nato zgodovino na ljubljanski univerzi in doktoriral. Raziskuje zgodovino delavskega gibanja in gospodarsiva. — 225 let, 454, 367.